

JEZUS CHRYSZTUS W ROSJI WCZORAJ I DZIŚ

Na progu XXI wieku narodziło się Forum Teologów Europy Środkowo-Wschodniej [odtąd skrót: FTEŚW]. Obszerne informacje o tym bycie naukowym, raczej charyzmatycznym niż instytucjonalnym, bez trudu można sobie poczytać w dwóch publikacjach: *Więksi i mniejsi prorocy Europy Środkowo-Wschodniej XX wieku*, Wyd. KUL Lublin 2003 oraz *Prorocy Europy Środkowo-Wschodniej XX wieku*, TN KUL Lublin 2009. Informują one o czterech pierwszych Forach (Lublin, Lublin, Odessa-Jahta, Łuck). Piąte Forum odbyło się w październiku 2010 roku w Sankt Petersburgu i o nim informują zamieszczone poniżej teksty. Nie stanowią one klasycznego akademickiego sprawozdania. Przynoszą dokumentację i żywą opowieść o niezwykłym teologiczno-naukowym wydarzeniu pióra głównego organizatora i świadka.

Zredukowanie tekstu do zwięzłego sprawozdania i ostatecznych wyników zubożyłoby i osłabiło „prawdę” wydarzenia. Piąte Forum nie mieści się bowiem w ramach tradycyjnych sympozjów. Było także pasjonującą teologiczną przygodą, która rosła i gigantyczała jakimś swoim wewnętrznym dynamizmem. Nie bez znaczenia dla kolejnych Forów będą na pozór mało ważne informacje o ludziach, na których można liczyć na miejscu pracy i „po drodze”, o komunikacji, cenach i możliwościach noclegu.

1. W stronę V Forum Teologów Europy Środkowo-Wschodniej

Forum należy przygotować. Pojadę w tym celu do Petersburga. Po południu 07.06.2010 wyjazd z Lublina do Warszawy. Nocleg u franciszkanów. Na drugi dzień 08.06.2010 – raniutko, O. Zdzisław Dzido, gwardian, wiezie na Centralny. Tuż po 7.25 start do Wilna, w którym jestem o godz. 18-ej. Taksówkarz ma trudności ze znalezieniem franciszkanów przy Pirciupio 3.

Dobrym przewodnikiem - Cicerone O. Marek Dettlaff OFMConv. Omawiamy sprawy noclegu zespołu z Polski, który będę prowadził na V Forum w Petersburgu. Ania Mroczek, która uczestniczy w naszych Forach mówiąc o swoim Zgromadzeniu od Aniołów, zaleciła hotelik jej zgromadzenia w Nowej Wilejce. Ustaliliśmy na miejscu, że: przełożona, s. Małgorzata Bulowska z radością nas przyjmie (25 LT nocleg, 50 LT nocleg + wyżywienie). Warunki nie spartańskie, raczej harcerskie, czyli w sam raz dla nas.

Odnajdujemy Tomasa Miliauskasa, marianina, mego wybitnego magistra pracującego w Wilnie. Jego opowieść o pracy marianów, z mojej strony mobilizowanie Tomasa do publikacji jego pracy magisterskiej: „Beatyfikacja Jana Pawła II to piękny Kairos Twojej (naszej) pracy o orędziu Jana Pawła II do Kościoła na Litwie!”. Tomasz przyznaje rację, tylko że czasu brak.

09.06.2010 – Pociągiem z Wilna (g. 18.18) do Petersburga (g. 9.00 następnego dnia). Nikt nie czekał na peronie. Wilno miało przedzwonić do Petersburga z prośbą o odebranie „małego brata”. Zmiana waluty i taksówką do braci. Nie wiedzieli, kiedy przyjadę.

10.06.2010 – Kola, czyli Mikołaj Dubinin, przełożony kustodii rosyjskiej, moja główna pomoc w Petersburgu, otrzymał informację od nuncjusza, że jest on przeszkodzony i nie może nas przyjąć. A więc oba tomy *Proroków* przekaze mu Kola później. Napisałem list przewodni (Kola przetłumaczy go na rosyjski i doręczy) następującej treści:

Ekscelencjo, Księżę Arcybiskupie Nuncjuszu! Pod patronatem Wydziału Teologicznego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II organizuję od mniej więcej 10 lat współpracę teologów naszego regionu Europy pod nazwą *Forum Teologów Europy Środkowo-Wschodniej*. Chodzi o budowanie teologii bardziej uwzględniającej nasze własne doświadczenia wiary. Dlatego na pierwsze miejsce wysuwam temat historycznej pamięci o naszych świadkach wiary. Jan Paweł II kilkakrotnie apelował do nas, teologów krajów, które przeżyły noc czerwonego wojującego ateizmu, by ocalić historyczną pamięć naszych męczenników („proroków”). Ponieważ ataki na religię i wierzącego człowieka wiążą się z błędem antropologicznym, z niszczeniem poprawnej wizji człowieka, uwzględniam drugi blok tematyczny: elementy chrześcijańskiej antropologii. Na Petersburg proponuję tytuł: *Jezus Chrystus w Rosji wczoraj i dziś*, chodzi jednak o kolejny krok na obranej drodze: ocalić historyczną pamięć i dźwigać z ruin chrześcijańską ikonę człowieka. Jedynie akcent – tym razem – przesuwamy na Rosję, zwłaszcza na Syberię i Petersburg.

Z radością przekazuję dwie księgi z materiałami dotychczasowej działalności FTEŚW. Przystępując do organizowania kolejnego Forum, tym razem w Petersburgu, nie wyobrażam sobie, by mogło się ono odbyć bez błogosławieństwa i wspierającej obecności Nuncjusza tego kraju. Załączam wstępny projekt petersburskiego FTEŚW, który lepiej zorientuje w tej kościelnej i naukowej inicjatywie. Aprioryczne *GRATIAS!*

/ - / br. Celestyn Napiórkowski OFMConv

11.06.2010 – Petersburg. W Petersburgu spotkanie z p. A. A. Klestowem, wiceprzewodniczącym rosyjsko-włoskiej Fundacji na Rzecz Rozwoju Nauki, Kultury i Sztuki *Dialog Kultur*, nt. współpracy z organizatorami V FTEŚW Stowarzyszenia Malarzy, które przygotowuje w Petersburgu Wy-

stawę pt. *Męczennicy XX wieku*. Bardzo pragną współorganizować z nami jesienne spotkanie.

Klestow dał mi kilka stroniczek informacji o ich projekcie oraz dysk z ich wystawy. Ze swojej strony zadeklarowałem analogiczną chęć współpracy i przekazałem mój projekt programu V Forum.

Mogą załatwić miejsce sesji. W imieniu swojego zwierzchnika Klestow postawił pytanie o pieniądze czyli *den gi*. Dla nich to pytanie wyjątkowo ważne, gdyż uczelnie nie mają prawnych możliwości finansowania inicjatyw religijnych. Nie załamała go moja odpowiedź, że zasadniczo nie mam *den gow*, że moi referenci niemal w całości sami się finansują. Moja Uczelnia może jednak dofinansować publikację materiałów z naszej konferencji. Rozmowa toczyła się w bardzo braterskiej atmosferze. Prosił o moje spotkanie z prezesem (do spotkania z prezesem jednak nie doszło; prawdopodobnie nastąpiło jakieś nieporozumienie; przypomnieli o spotkaniu, gdy byłem już w Moskwie). Poinformowałem o naszym FTEŚW, zapoznałem z obu tomami *Proroków* i przekazałem mój wstępny projekt programu petersburskiego spotkania.

12.06.2010 – Petersburg. Sprawy wydawnicze. Przy kawie po śniadaniu – z Kola Dubininem, przełożonym braci w Rosji i dyrektorem wydawnictwa franciszkańskiego w Moskwie. - Przejmuje do publikacji moją *Mariologię syberyjską*. Prześlę mu fragmenty już przetłumaczone. Spojrzał na rozdz. „Teologia a Objawienie”. Natychmiast zauważył błędy w przekładzie (tłumaczyła Białorusinka). Język rosyjski teologii katolickiej przechodzi gwałtowny proces rodzenia się i przemian. Franciszkanie w Moskwie wydali kilka lat temu katolicki leksykon terminologii teologiczno-liturgicznej. Dziś ok. 70% trzeba zmienić.

Zauważyłem, że przy przekładzie moich książek trzeba poważnie i odważnie uwzględnić zasadę inkulturacji. Kola przytaknął i podał przykład odmiennej rosyjskiej wrażliwości. Prawosławni nie mówią o Matce Bożej po prostu „Maryja”. Mówią „Preswiataja Matier Bożia” lub posługują się innymi analogicznymi tytułami. Trzeba to wziąć pod uwagę.

Kola bierze do wydawnictwa także moją książkę *Jak uprawiać teologię*. Już dawno zamierzał ją dać kulturze rosyjskiej. Absolwentka teologii katolickiej w Warszawie utworzyła w Petersburgu studium teologiczne, gdzie uczył także Kola. Na użytek swoich słuchaczy owa pani tłumaczy *Jak uprawiać teologię*, z której wyklada. Kola, z myślą o publikacji sfinansował już połowę przekładu, ale do tej pory ona pracy nie wykonała. Trzeba stracić i zrezygnować z tej tłumaczki.

Moja pomoc finansowa mile widziana. Ponieważ bp Jerzy Mazur, dawniejszy ordynariusz w Irkucku, przyrzekł dofinansowanie pierwszej pozycji (mariologia - przygotowałem ją na prośbę Kurii w Irkucku), trzeba stanowczo sprawę ruszyć do przodu. Skoro życie dopływa do brzegu (lepszego życia), publikacja o uprawianiu teologii także potrzebuje szybkiego

i mocnego kopnięcia. Na szczęście jestem szczęśliwym posiadaczem łaski bycia emerytem i mam więcej czasu.

Z Kolą w Seminarium Duchownym u abpa Paolo Pezzi, bez którego nasze Forum byłoby raczej niemożliwe. Krótco poinformowałem o naszych zamierzeniach, według wstępnego programu, prosząc o błogosławieństwo i uwagi, zwłaszcza krytyczne. Abp niczego nie zakwestionował, wyraził uznanie, zgodził się wygłosić słowo według mojego projektu, a także na odbycie części obrad w Seminarium. Nie był w stanie powiedzieć, czy w tych dniach nie będzie przeszkodzony. Poprosiłem o błogosławieństwo. Pobłogosławił obu klęczących synów św. Franciszka.

Po obiedzie samochodem z Kolą na spotkanie z proboszczem prawosławnej parafii, który wydał książkę o męczennikach prawosławnych. Starsza pani informuje, że obaj duchowni (ojciec, autor wspomnianej książki, oraz drugi – jego syn) wyjechali. A więc – do parafii św. Katarzyny, gdzie pracują dominikanie. Nie ma żadnego dominikanina. Jeden będzie celebrował u nas jutro wieczorem (uroczystość św. Antoniego), więc spotkamy się. Nie celebrował. Głosił słowo Boże nowy proboszcz parafii św. Katarzyny, Francuz, Jakinf Destivel OP.

13.06.2010 – Niedziela. Wcześniej budzą myśli pełne niepokoju: wiele spraw organizacyjnych w związku z Forum czeka na dopracowanie. Nie sposób wszystkiego przewidzieć i wszystko opanować. Czy nie skończy się katastrofą i kompromitacją?

Z O. Stanisławem, nowym gwardianem z Petersburga, uczestniczymy w odpuscie u braci OFM w parafii Serca Jezusowego. Stanisława poproszono o przewodniczenie Mszy świętej, a mnie – tuż przed liturgią - o kazanie odpustowe. Olbrzymi kościół po kapitalnym remoncie (było tam archiwum); odprawia się w kaplicy – na ok. 70 osób. Grzmiałem kazanie. Po liturgii mały koncert 8-osobowego chóru mieszanego, a po nim dla wszystkich posiłek z grillem – na podwórku i na korytarzu.

Wieczorem odpust w naszym kościółku pod wezwaniem św. Antoniego. Procesja z darami. Kościółek może pomieścić trochę ponad 200 osób. Był przepełniony – ok. 250 osób, w tym ok. 200 do Komunii pod dwoma postaciami. Poświęcenie lilii, poświęcenie chleba (bułeczek, które wierni rozebrali, a małe szkraby stojące najbliżej ołtarza natychmiast zaczęły jeść w rozradowaniu wielkim). Na koniec procesja z przejściem ulicą. W koncelebrze kilku kapłanów z sąsiedztwa. Pięknie śpiewa chórek mieszany.

Wiele śpiewów przejętych z Polski, chociaż język rosyjski. W obecnej liturgii Kościoła rzymskokatolickiego na Białorusi, Ukrainie i Rosji sporo wnieśli franciszkanie. Warto podjąć ten temat na pracę przynajmniej magisterską.

14.06.2010 – W Seminarium Duchownym (Katolickieskaja Wyższa Duchownaja Seminarija „Marija – Carica Apostołów”. Bogosłowski Institut Cb. Ioanna Zlatousta) spotkanie z Jakubem Błaszczyszynem SVD, prefek-

tem od spraw naukowych (mój były doktorant, aktualnie inspektor werbistów w Rosji). Niestety – w czasie trwania Forum będzie poza Rosją w sprawach zgromadzenia. Jednak przygotowuje tekst o werbistach oraz ich doświadczeniach z Chrystusem w Rosji. – Pół dnia Forum w Seminarium – możliwe. Wszedł rektor Seminarium, Włoch, Pietro Scalini. Zapoznaliśmy go ze sprawą. Wrażenie zrobiły na nim oba opasłe tomy o prorokach. Wyraził zgodę na pół dnia w Seminarium (7 lub 8.10).

Przyrzekli załatwić sprawę referatu wicerektora Prawosławnej Akademii Duchownej w Petersburgu i zaproponowanie sesji w tej Akademii. Chodzi o to, by o prawosławnych mówili prawosławni u prawosławnych. To jednak wyraźnie co innego niż referat o prawosławnych katolika u katolików.

Na godz. 14-tą pieszo z Kolą na proszony obiad do werbistów. Sami przygotowują posiłki. Spory obiekt. Kaplica wewnętrzna.

Wieczorem zebranie braci najbliższych sprawie Forum: gwardian Stanisław Wójtowicz, Andrzej Buko, neoprezbiter, odpowiedzialny za Centrum Kultury Chrześcijańskiej i Duchowości Franciszka (w naszym klasztorze w Petersburgu), Kola, czyli Mikołaj Dubinin, kustosz Kustodii Rosyjskiej i ja. Poinformowałem o tym, co udało się ustalić i o potrzebach. Stało na tym, że:

1. Franciszkanie chętnie przyjmują uczestników Forum na pobyt z wyżywieniem (do 30 osób).

2. Odpłatność od osoby 100 EUR za całość, 20 EUR za dobę.

3. Do dyspozycji oddają sale, w tym największą – dla ok. 40 osób z możliwościami korzystania z pomocy medialnych.

4. Bracia zalecają podróż z Polski BUSikiem przez Wilno, Kowno, Łotwę na Tartu (Estonia) i Narwę (= przejście graniczne z Rosją – od Petersburga ok. 130 km). Jest inna trasa krótsza, ale drogi na tamtym odcinku gorsze (Rosja).

5. Według braci warto zaprosić na Forum p. Kozłowa Struciskiego; nie ma doktoratu, ale jest świetny w tematyce rosyjskiej martyrologii; współpracuje z naszym współpracownikiem Markiem Dettlaffem, historykiem z Wilna, i zna język polski. Andrzej Buko natychmiast przedzwonił i przekazał mi słuchawkę. Okazało się, że już w tej sprawie dzwonił do Kozłowa Klestow (ten od „Wystawki” *Męczennicy XX wieku*), który przedstawił się jako współorganizator Forum i zaproponował referat, na co Kozłow wyraził zgodę. Klestow zapewnił, że ma *dzięgi* na honorarium. Dołączyłem zaproszenie ze swojej strony. Umówiliśmy się, że prześlę mu mailem projekt programu, co natychmiast uczyniłem.

6. W sprawach Forum mam kontaktować się z Kolą.

7. Sprawa zaproszeń. Ja przyślę Andrzejowi Buko kseroksową kopię naszych paszportów. On na ich podstawie przyśle nam zaproszenia. Będzie-

my się starać o wizy turystyczne. Zaproszenie kosztuje ok. 500 rubli (ok. 50 zł), co zwrócimy w Petersburgu.

8. Bracia zadbają o petersburgoznawcze elementy programu. W pierwsze czwartki miesiąca zwiedzanie *Ermitażu* bezpłatne. Sprawdzimy (pierwszy czwartek października 2010 przypada 7 tegoż miesiąca). Na nasz przyjazd bracia odkurzą Aurore i posprzątają Pałac Zimowy.

15.06.2010 wtorek – Pociągiem z Petersburga do Moskwy - z Kola. W Moskwie u franciszkanów odpust św. Antoniego ok. 19.00. Mam wygłosić piękne kazanie. Tak rzekł Kola. Ok. 5 godzin w pociągu na przygotowanie. Jakie czytania? Kola gdzieś dzwoni, by poinformować kaznodzieję, że Ewangelia z nakazem misyjnym. Gdy docieramy do franciszkanów - już pełno ludzi. Maleńka kapliczka pomieści ok. 40 osób. Tłoczy się z 60-80 osób. Do koncelebry przyszło 3 salezjanów pracujących w katedrze z tamtejszym proboszczem Józefem. W kaplicy większość młodych. Przepięknie śpiewa chór z katedry. Moje kazanie tłumaczy Kola, ale wielu ludzi reaguje jeszcze przed przekładem, a więc rozumie po polsku. – Kola przewodniczy liturgii. Święci lilie, błogosławi dzieci (skąd tutaj wzięło się ich aż tyle?). Jest także poświęcenie chleba (bułeczki) i rozdawanie z dzieleniem się. Potem przejście do Centrum Kultury (dwie dość duże sale, wystawa publikacji naszego wydawnictwa z licznymi bardzo dobrymi pozycjami innych wydawnictw katolickich i prawosławnych z możliwością zakupu) i poczęstunek dla wszystkich: kanapki, ciasto, owoce, napoje, przy tym zapoznanie się, rozmowy, rozmowy, rozmowy... m.in. z siostrą zakonną, która pracuje w nuncjaturze, oraz młodym Rosjaninem polskiego pochodzenia pracującym na uniwersytecie. Jutro będzie telefon z nuncjatury. Wspomniana siostra nagłośniła spotkanie u franciszkanów i organizowanie Forum.

16.06.2010 – środa. Wyprawa z Kola do Fundacji Aleksandra Mienia (Alexander Mień, 125009 Moscow, Stoleshnicov per.2). Przed wejściem wita starszy nobliwy pan o długich siwiuteńkich włosach. Z korytarza na lewo cerkiew, a w cerkwi wiele stołów z talerzami. Dwa razy w tygodniu ok. 1000 ubogich otrzymuje tu posiłki. To wyjątkowa pod tym względem działalność cerkwi.

W biurze-bibliotece przyjmuje niski starszy pan, wicedyrektor Fundacji, rodzony brat Aleksandra Mienia, Paweł Mień, który mówi: „Za życia brata niczego z jego pism nie opublikowano, ale w Brukseli ukazało się 9 jego książek. W sumie do dzisiaj opublikowano ich 50 w 14 językach i 8 milionach nakładu. Rosyjska Prawosławna Cerkiew przechodzi okres dzieciństwa, czyli okres przejściowy; mało uświęca. Patriarcha Aleksy II postawił na budowę i odbudowę budynków cerkiewnych. Z kształceniem bardzo źle. Zdaniem jednego z metropolitów przeciętny obywatel w Moskwie stoi na wyższym poziomie niż przeciętny prawosławny *świeszczennik*. – *Wsio polityka*. [...] Metropolita Hilarion poszukuje nowych form działania: organizuje wspólne spotkania dzieci prawosławnych z protestanckimi”.

Mieniowcy mają swoje centrum w Patersburgu, jednak – by włączyć się w naszą akcję – muszą mieć błogosławieństwo metropolity. Petersburski były metropolita Mielnikow był bardzo otwarty w przeciwieństwie do protodiakona Kurajewa (aktualnie przy patriarsze Cyrylu), który bardzo zazdrościł Mieniowi. – Na moje pytanie, ile jest prawdy w informacjach zachodnich mediów, że na Syberii palono książki Mienia, pan Paweł Mień powiedział, że tworzono mity wokół Mienia: że katolik, mason i żyd. Władyka na Syberii jest (był?) znanym konserwatystą. Rzeczywiście palono tam pisma Mienia, ale także Schmemana i Mindorfa z NY (John Meyendorff?). Zasadnie takiej postawy nie można przypisywać Cerkwi moskiewskiej jako takiej.

– Głównym przedstawicielem Fundacji oraz dyrektorem Biblioteki Aleksandra Mienia w Moskwie jest Mirinin. Bardzo serdeczne pożegnanie. Otrzymałem na pamiątkę dyskietkę DVD *Father Alexander Men* (film).

Wieczorem na liturgii u franciszkanów obecny prawosławny duchowny, zaprzyjaźniony z franciszkanami, po studiach na Gregorianum, Dymitr Sizonienko, sekretarz odpowiedzialny za kontakty międzykościelne w Patriarchacie Moskiewskim. Po liturgii wspólna kolacja i długie wieczorne przyjaciół rozmowy. Dymitr stwierdził m.in., że już Maksym Wielki uczył o wcieleniu niezależnie od grzechu pierworodnego (wg Maksyma świat po to został stworzony, by Bóg się wcielił), a więc – Szkot przed Szko-tem! Trzeba to sprawdzić. Powiedział też, że Lustiger, paryski kardynał, pochodził z polskich Żydów (polskie korzenie). W Petersburgu pracuje prawosławny duchowny Wiaczesław Charinow, ojciec duchowny w prawosławnym Seminarium. On może przygotować referat o prawosławnych męczennikach XX wieku. Prorektorem prawosławnego Seminarium Duchownego w Petersburgu jest O. Włodzimierz Hułap. Warto wziąć pod uwagę także O. Georija Mitrofanowa, który jest historykiem Kościoła i pracuje w Komisji ds. Beatyfikacji. - Interesujący jest Cmentarz Memorialny, gdzie franciszkanie mogą zorganizować modlitwy ekumeniczne.

17.06.2010 – Rozmowy z dr Vitalijem Zadvornym, dyrektorem redakcji *Encyklopedii katolickiej*. Przekazuję przypomnienie dr E. Gigilewicza z lubelskiej *Encyklopedii katolickiej*, dotyczące dawno złożonej prośby o hasło „Rosja” dla naszej encyklopedii. Wskazuję łacińskie hasła, które należałoby opracować w ostatnim tomie, deklaruję gotowość opracowania kilku haseł. Zapisuje sobie. – Wybieram kilka książek dla *Instytutu Franciszkańskiego* oraz *Instytutu Mariologicznego KOLBIANUM*. Będą przesyłać do IF informacje o nowościach edytorskich.

Z Kolą ustalamy: 1. Przygotuję dla jego wydawnictwa broszurkę z myślami św. Antoniego (polska wersja: *Św. Antoni radzi...*): *Lecieć w Jezusa*. Mam pracować nad powiększeniem tego wyboru. 2. Przygotuję do przekładu *Jak uprawiać teologię* (sprawa inkulturacji: usunąć zbędne *polonica*, proponować *russica*). 3. Przygotuję do przekładu moją *Mariologię sy-*

beryjską, jednak bez nazwy *syberyjska*. Zaproponuję inny tytuł. Spróbuje bogacić tekst russicanami.

Jeśli chodzi o program V Forum, wyczyszczę swoje notatki i prześlę mu. Kola priorytetowo załatwi sprawę z Nuncjuszem. (Jej! Pozostawiłem Koli list do Nuncjusza w wersji polskiej, by przetłumaczył i przekazał. Miałem pozostawić swój podpis *in blanco*. Tymczasem wyjechałem zapominając o podpisie. Interesujące, jak inteligencja Koli rozwiąże problem zaniku mojej pamięci). Mogę wracać do domu.

2. V Forum Teologów Europy Środkowo-Wschodniej. Praca w petersburskim kontekście

20.10.2010 – środa – Msza św. w kościele akademickim w Lublinie o g. 7.00, śniadanie w stołówce uniwersyteckiej i odjazd sprzed kościoła akademickiego ok. g. 8.30 wynajętym BUSem na 18 osób, jechało 11:

1. Czaplicki Bronisław
2. Dzwonkowski Roman
3. Jankiewicz Marcin
4. Koryciński Marek
5. Leśniewski Krzysztof
6. Nadbrzeżny Antoni
7. Napiórkowski Stanisław
8. Niebelski Zbigniew Eugeniusz
9. Skrzyniarz Ryszard
10. Waluś Monika
11. Pcian Tomasz – kierowca

W Wilnie „stanęliśmy” ok. g. 21 czasu litewskiego. Tutaj dosiedli dr Anna Mroczek, która organizowała nam spotkanie z Wilnem, i Jacek Błaszczak OFMConv, który dojechał autobusem z Gdyni. Transport organizował Marek Koryciński, absolwent Wydziału Teologicznego KUL, wiceprzewodniczący stowarzyszenia *Civitas Christiana*. Funkcję kapelana pełnił ofiarnie ks. Marcin Jankiewicz, spraw finansowych pilnował ks. Antoni Nadbrzeżny. Nocleg w Nowej Wilejce u Sióstr od Aniołów.

21.10.2010 – czwartek – spotkania z Wilnem: w katedrze u św. Kazimierza, w kościele *Jezu, ufam Tobie*, na cmentarzu *Na Rossie* i w Ostrej Bramie (Msza św. wieczorem). Nocleg jak poprzednio.

22.10.2010 – piątek – raniutko Msza św. i ruszamy na Petersburg – przez Łotwę i Estonię. Na Łotwie zostaliśmy równie stanowczo, co sympatycznie zatrzymani przez Andrysa Ševelsa MIC (zrobił u mnie magisterium, obecnie proboszczuje na Łotwie i dojeżdża na KUL pracując nad doktorem), który całą naszą ekipę potraktował mocnym obiadem. Załatwił też półgodzinny występ w polskiej sekcji telewizji łotewskiej (Czaplicki, Waluś, Dzwonkowski, Nadbrzeżny i piszący). Przerwywnik łotewski oraz dwugo-

dzinna przeprawa na granicy z Rosją (stosunkowo krótko dzięki interwencji dyplomatycznej zorganizowanej przez Andrysa) spowodowała opóźnienie w dotarciu do celu (ok. g. 2-ej w nocy 23 października). Jednak Buko z Dubininem oczekiwali. Zakwaterowanie (warunki raczej harcerskie, dogrzewanie piecykami elektrycznymi, jako że nie zdążono zakończyć remontu tej części klasztoru) i kolacja.

„Stanęliśmy” w Petersburgu, największym po Moskwie ośrodku kulturalnym, gospodarczym i przemysłowym. W latach 1703 - 1914 – *Petersburg, Sankt-Petersburg*, 1914 – 1924 – *Piotrogród, Pietrograd*, następnie – *Leningrad*. Zbudowany przez Piotra I na bagnistym terenie odebranych Szwecji w 1703 r. Mówi się, że miasto stanęło na kościach ok. 30 tys. więźniów tam pracujących. Od 1712 – stolica Rosji. Tu działał Lenin. Krwawa niedziela w Petersburgu zapoczątkowała rewolucję 1905-1907 (w Łodzi ulica *Rewolucji 1905!*). Tu wybuchła Rewolucja Lutowa (1917) i zwyciężyła Rewolucja Październikowa (*Statek Aurora*, z którego padły pierwsze strzały na pałac cara, można zwiedzać). W 1918 roku stolica została przeniesiona do Moskwy. Od września 1941 do 1944 roku oblężony przez wojska niemieckie i fińskie. Z głodu zmarło ok. 630 tys. mieszkańców. Obecnie liczy ok. 5.500.000 mieszkańców.

Petersburg leży nad rzeką Newą. Architektura miast zachodnich. Na cerkwiach „nasze” krzyże. To dzieło carycy Katarzyny II. Niemka i luteranka ze Szczecina (księżna Sophie Auguste Anhalt-Zerbst 1729 – 1796), by zostać carycą (od 1762) przeszła na prawosławie. Prowadziła wojnę z Turcją; przyłączyła do Rosji Krym i Noworosję. Dokonywała rozbiórów Polski. - Archiwa Petersburga są przebogate w dokumenty odnoszące się do spraw polskich. Np. niszczeni przez zaborców rosyjskich unicy na Podlasiu ślali pisma błagające o sprawiedliwość właśnie do władz carskich w Petersburgu. W oparciu o te archiwa pisze pracę doktorską p. Szabaciuk, a napisał rozprawę habilitacyjną p. prof. Eugeniusz Niebelski, historyk z KUL. Obaj panowie głosili referaty na naszym Forum i otwierali przed nami tajemnice polsko-carskich kart historii.

Mnóstwo tu elementów polskich, m.in. Akademia Duchowna, w której wykształciło się wielu biskupów polskich i profesorów, m.in. ks. Idzi Radziszewski, założyciel KUL w 1918 roku – po rozwiązaniu Akademii przez Rewolucję bolszewicką. Tutaj studiował i pracował bł. bp Szczęsny Feliński (tu założył marianki, czyli Zgromadzenie. Sióstr Rodziny Marii; tu pracowała S. Ledóchowska, założycielka Urszulanek... To działał Tomasz Zan, przyjaciel Mickiewicza..., skazany za działalność filomatów...

23.10.2010 – sobota – Na początku była Liturgia Eucharystii w kościele franciszkanów przy ul. Krasnoarmiejskiej, 23 października, w sobotę o godz. 10.00. Bezpośrednio po Mszy świętej wygłosiłem następujące słowo wprowadzenia:

JEZUS CHRYSZTUS W ROSJI WCZORAJ I DZIŚ. Piąte Forum Teologów Europy Środkowo-Wschodniej. Petersburg, 23 – 28 października 2010. Wprowadzenie

Jak najcieplej witam Was, Kochani, jako przedstawiciele Kościoła, który jest w Sankt Petersburgu. Niech Jezus Chrystus będzie uwielbiony w naszych spotkaniach. W dniach 23 – 29 października będzie tu pracowało V Forum Teologów Europy Środkowo-Wschodniej (FTEŚW). Co to jest? Kto i co za tym stoi? O co chodzi? Dlaczego w Petersburgu? Dlaczego u franciszkanów?

FTEŚW to inicjatywa grupy profesorów i studentów teologii KUL. Inicjatywa spontaniczna, prywatna, o charakterze charyzmatycznym, nie instytucjonalnym. Moje złote sny o takiej formie aktywności w przestrzeni teologicznej od początku zaczęli śnić najbliżsi przyjaciele w Wydziale Teologii: ks. dr Kazimierz Pek MIC, adiunkt w Katedrze Mariologii, ks. dr Andrzej Czaja, adiunkt w I Katedrze Teologii Dogmatycznej, ks. dr hab. prof. Leonard Górka SVD z Instytutu Ekumenicznego KUL, p. dr hab. prof. Karol Klauza z Instytutu Teologii Dogmatycznej, ks. dr Sławomir Pawłowski, adiunkt w Instytucie Ekumenicznym KUL. Ułożyliśmy statut, ale leży on sobie spokojnie w teczce. Dobre bywają rejestracje, zarządy, prezesi, sekretarki, budżety, sprawozdania... Ale nasza grupa działa jak dotąd bez tego. Jak w rodzinie. Jak wśród przyjaciół. Absolwenci z Polski, Czech, Słowacji, Ukrainy, Białorusi, Litwy, Łotwy i Rosji. Większość współpracowników wyrosła na KUL. Zadzierzgnięte tam więzi przyjaźni owocują w naszej międzynarodowej inicjatywie. Najmocniejszymi punktami spoza Polski okazali się: Jana Moricowa oraz ks. Anton Adam CM ze Słowacji, oboje obecnie już profesorowie Katolickiego Uniwersytetu w Ružomberoku, ks. dr Walerian Bugel z Czech, pracownik naukowy przynajmniej dwu wyższych uczelni w tamtym kraju i Aleksandr Dobroyer z Odessy (wszyscy absolwenci KUL). W przygotowaniu tegorocznego Forum w Petersburgu skutecznie współpracował przełożony franciszkanów (OFMConv) w Rosji, O. Mikołaj Dubinin, którego z KUL również wiąże dyplom teologii (magisterium).

Sobór Watykański II apelował o tzw. inkulturację teologii. Znaczy to, że teologowie winni brać pod uwagę kulturę narodów i środowisk, w których i dla których pracują. Zauważyliśmy, że teologowie Europy środkowej przede wszystkim importują teologie zachodnie (niemiecką, francuską, włoską, holenderską, belgijską), by się nią karmić, a mało są samodzielni. Postanowiliśmy się zbuntować. Postanowiliśmy bardziej uwzględniać naszą kulturę, nasze tradycje słowiańskie i narodowe, nasze doświadczenia – zarówno zniewolenia i czerwonej nocy agresywnego ateizmu, jak świetlane przykłady oporu ze strony ludzi wierzących.

Na pytanie: „Co za tym stoi?” możemy odpowiedzieć: Stoi za tym bunt przeciwko nadmiernemu uzależnieniu naszej teologii, tzn. teologii

środkowo-europejskiej, od teologii Zachodu oraz solidarna i piękna ambicja, by tę sytuację choć trochę zmienić.

Rozglądając się po naszym środkowo-wschodnim europejskim podwórku stwierdziliśmy, że trzeba zapisywać straszliwe prześladowania ludzi wierzących, świadków Chrystusa, swoistych proroków, których nasi Herodowie zabijali.

Zabraliśmy się do tej pracy 10 lat temu. Przypomnieliśmy wielu wspaniałych ludzi wiary, którzy nie dali złamać swoich sumień. Nie tylko katolików, ale także protestantów, prawosławnych i żydów.

Dwa pierwsze Fora odbyliśmy w Lublinie, na naszym Uniwersytecie. Materiały zostały opublikowane w tej oto książeczce: *Więksi i mniejsi prorocy Europy Środkowo-Wschodniej XX wieku. Materiały I i II Forum Teologów Europy Środkowo-Wschodniej XX wieku. Lublin, 30 listopada – 1 grudnia 2001 r., Lublin, 6-8 maja 2003*. Redakcja Stanisław Celestyn Napiórkowski OFMConv, Kazimierz Pek MIC, Wydawnictwo KUL, Lublin 2003, 804 s.

A potem przenieśliśmy się do na Krym, do Odessy i Jałty. A potem do Łucka – także na Ukrainie. Przypomnieliśmy mnóstwo naszych proroków XX wieku (umówiliśmy się, że „prorokami” będziemy tu nazywać świadków sumienia, ludzi mocnych, którzy umieli dać świadectwo swojej wiary, umieli także odczytywać znaki swojego czasu i proponować programy działania). Materiały również zostały opublikowane w następnej książeczce: *Prorocy Europy Środkowo-Wschodniej: materiały III i IV Forum Teologów Europy Środkowo-Wschodniej. III Forum: „Objawić człowieka człowiekowi” (Odessa – Jałta, 27 -30 września 2005 r.). CIHEC: „Znaczenie i rola teologii w integracji europejskiej” (Lublin, 6 – 8 września 2007 r.). IV Forum: „Być człowiekiem – Być prorokiem” (Łuck, 9 – 12 października 2008 r.)*. Redakcja: Stanisław Celestyn Napiórkowski OFMConv, Wydawnictwo KUL, Lublin 2009, 870 s.

Odpowiadam na wiszące w powietrzu pytania o proroków Rosji. W pierwszym tomie poświęcono im prawie 100 stron: Siergiej Siergiejewicz Awierincew, *Wiaczesław Iwanowicz Iwanow – ojciec idei „dwóch płuc”* (s. 365-375), Aleksy Judin, *Leonid Fiodorow – prorok jedności chrześcijańskiego Wschodu i Zachodu* (s. 377-397), Zdzisław J. Kijas OFMConv, *Paweł A. Florencki – prorocstwo o przyjaźni* (s. 399-411), Zdzisław Nowicki, *Dmitrij Michałowicz Panin – prorok „woli” i nadziei* (s. 413-434), Bp Tadeusz Pikus, *Aleksander Mień – prorok odnowionego prawosławia* (s. 434-453).

Pamiętam, że najbardziej porwał słuchaczy wykład p. Zdzisława Nowickiego o Paninie. Zachęcam wszystkich to lektury tego wspaniałego, głębokiego i porywającego tekstu. Do Panina warto powrócić (w niedługim czasie po wygłoszeniu tego tekstu Zdzisław przeniósł się do lepszego świata - *Requiescat in pace*).

III i IV forum zorganizowane na Ukrainie przesunęły uwagę na ukraińskich świadków wiary. Zdarzył się jednak znaczący wyjątek: Ks. dr Bronisław Czaplicki mówił nt. *Poglądy ks. prałata Konstantego Budkiewicza (1867-1923) i egzarchy Leonida Fiodorowa (1879-1935) na temat misji katolickiej w Rosji Sowieckiej (Prorocy Europy Środkowo-Wschodniej XX wieku, s. 975-989).*

„Prorocy” to jeden wątek naszych spotkań. Drugim wątkiem jest prawda o człowieku, antropologia chrześcijańska. Zbrodnicza ideologia zarówno brunatnego faszyzmu jak czerwonego komunizmu wyrastała z błędu antropologicznego. Jeśli pragniemy budować lepszy świat, musimy zaczynać od budowania lepszej antropologii. Jeśli mamy ambicję dźwigać ten region z ruin (nie tylko ekonomicznych), musimy siać zdrowe ziarno nauki o człowieku. Bez odnowy człowieka nie odnowimy nawet gospodarki. Wokół antropologicznego tematu obrazu i podobieństwa Bożego w człowieku skupili się teologowie katoliccy, prawosławni i protestanccy. Z uwagą słuchaliśmy mądrości Soboru Watykańskiego II nauczającego o człowieku w świecie, jak też prawa międzynarodowego w tym temacie.

Przyszedeł czas na Rosję. Zbieramy się u Was, Drogie Siostry i Drodzy Bracia Rosjanie, by przedłużyć pracę naszego Forum koncentrując się na Rosji, zwłaszcza na Syberii oraz Petersburgu.

Zatytułowaliśmy konferencję *Jezus Chrystus w Rosji wczoraj i dziś*. Nie odstępujemy jednak od głównej linii naszych spotkań, tzn. od naszych „proroków”, ludzi wiernych swemu sumieniu, ludzi Bożych pośrodku czerwonego piekła. Mniej będzie antropologii, więcej martyrologii.

Skoro martyrologia, to dlaczego tytuł *Jezus Chrystus w Rosji wczoraj i dziś?*

Skonsultowałem sprawę z Panem Jezusem. Pan Jezus przypomniał mi, że utożsamiał Siebie z biednymi, prześladowanymi, głodnymi, więźniami..., także z dziećmi. Kto takim pomaga, Jemu pomaga, kto takimi gardzi, Nim gardzi, kto o takich organizuje Forum, o Nim organizuje forum.

Będziemy mówić m.in. o straszliwie ciężkim losie dzieci na Syberii oraz o franciszkaninie, O. Łucjanie Królikowskim, który wyprowadzał wielką grupę syberyjskich dzieci na Zachód. Nie ma wątpliwości, że problem zesłańców syberyjskich i problem ich dzieci, to problem Jezusa Chrystusa w Rosji.

Mówił mi przyjaciel z Moskwy, że takie podejście „nie chwyci”, ponieważ ludzie w Rosji mają serdecznie dość martyrologii i chcą wreszcie zacząć normalnie żyć.

Wydaje mi się, że rozumiem taki stan ducha. Trzeba starać się zrozumieć takie podejście i je uszanować. Jednak niech nas Bóg broni przed wymazywaniem z ludzkiej pamięci tamtej historii.

Jeśli nasze jutro ma być jaśniejsze od naszego wczoraj, trzeba stać na prawdzie, prawdę odślaniać, prawdę czytać, prawdę przypominać, prawdę przekazywać, by o niej nie zapomniano.

Jeśli nowe pokolenia mają tworzyć jaśniejszą przyszłość, muszą stać na prawdzie o przeszłości. Kłamstwo zniewala, prawda wyzwala. „Prawda was wyzwoli” – powiedział Jezus.

Niechaj nasz język przyschnie do naszego podniebienia, gdybyśmy mieli zapomnieć o Tobie, Jezu Chryste, cierpiący na zesłaniach, w łagrach, na tułaczce...; cierpiący w Twoich uczniach, wyznawcach, świadkach, męczennikach.

Dlaczego u franciszkanów?

Prosta sprawa: Nie ma jeszcze w Petersburgu Katolickiego Uniwersytetu, nie ma tu jeszcze tradycji współpracy na polu teologii w wymiarach akademickich. Brakuje „wejść” na petersburskie uniwersytety. To dopiero pieśń przyszłości. Tymczasem franciszkanie mają odpowiednią przestrzeń, franciszkanie z Petersburga znają Polskę i Polaków (przechodzili tam formację, niektórzy studiowali), franciszkanie poszukują form zaistnienia tu również w przestrzeni kultury. Przy tym franciszkanie zakotwiczyli prawie w sercu Petersburga... A więc – u franciszkanów.

Zjechało się do Was liczne grono ludzi kompetentnych.

Jeszcze dzisiaj będzie mówił ks. Bronisław Czaplicki, który napisał grubą księgę o martyrologii Kościoła katolickiego w Rosji. Będzie mówił dokładnie na ten temat.

Zaraz po nim wystąpi pan Eugeniusz Zbigniew Niebelski, profesor historii z KUL Jana Pawła II. On również na temat rozwijany w referacie napisał i opublikował całą książkę. Obaj wielcy specjaliści.

Po południu kolejny wielki uczony historyk, ks. prof. KUL JP II Roman Dzwonkowski SAC, autor książki o hierarchii katolickiej w Rosji, zarówno oficjalnej jak ukrywającej się (*podpolnej*).

Pan dr hab. Ryszard Skrzyniarz z KUL opowie nam o ks. abpie Zygmuncie Szczęsnym Felińskim, biskupie warszawskim i zesańcu, który przebywał również tutaj w Sankt Petersburgu i tutaj założył zgromadzenie Rodziny Marii, zwane *Mariankami*.

Jutro, czyli w niedzielę, przed południem przenosimy się do parafii św. Stanisława. Proboszcz, O. Krzysztof Pożarski, będzie opowiadał o Jezusie Chrystusie właśnie tam, czyli o doświadczeniach wiary, niewiary, prześladowań i męczeństwa w tamtej wspólnotce.

25 października, czyli w poniedziałek, przed południem udamy się do parafii św. Katarzyny, by zapoznać się z jej doświadczeniami, zwłaszcza z jej martyrologią. Proboszczuje tam od niedawna francuski dominikanin Hyacinthe Destivelle, wielki specjalista od teologii w Rosji XX wieku. W roku bieżącym (2010) opublikował grubą książkę (ponad 1000 stron): *Les sciences théologiques en Russie. Réforme et renouveau des académies*

ecclésiastiques au début du XX siècle, Paris 2010). Zgodził się przybliżyć nam treść swojej rozprawy. Po południu w Rosyjskiej Chrześcijańskiej Akademii Humanistycznej obejrzymy wystawę poświęconą męczennikom XX wieku (zaprezentuje p. dr Aleksandr Klestow). Wystąpi pani dr Swietana Panicz z Moskwy, by mówić, jak zmienia się pojęcie męczeństwa. Dr Vitalij Zadvornyj opowie o tematyce Rosji w naszej *Encyklopedii katolickiej*. V. Zadvornyj jest jej głównym redaktorem. Nikt bardziej kompetentnym od niego w tym temacie. Zachęcam do zainteresowania się jego referatem. Przecież katolicka encyklopedia w Rosji to wydarzenie, to niemal cud: przecież w Rosji nigdy przedtem nie opublikowano katolickiej encyklopedii. Nigdy od stworzenia świata. To pasjonujące poczytać sobie, jak w takiej katolickiej encyklopedii piszą np. o Cerkwi prawosławnej, o Cerkwi greckokatolickiej, o tym, jak Cerkiew prawosławna współpracowała w władzę świecką, by niszczyć Cerkiew grecko-katolicką i Kościół rzymsko-katolicki, a także o tym, jak cierpiała dla Chrystusa itd...

We wtorek, 26 października, całe przedpołudnie w katolickim Wyższym Seminarium Duchownym. Spotkanie z księżmi biskupami. Nasz O. Mikołaj Dubinin opowie o Akademii Duchownej w Petersburgu. Dla nas, ludzi z Lublina, to temat wyjątkowo interesujący: przecież nasz Katolicki Uniwersytet powstał z tej właśnie petersburskiej Akademii. Założył go jeden z jej profesorów, ks. Idzi Radziszewski. Często modłę się przy jego grobie na głównym cmentarzu przy ul. Lipowej w Lublinie. – Będzie też o polskim zesłańcu, który przebywał w Petersburgu, a który został wyniesiony do chwały ołtarzy – św. Rafał Kalinowski. – Przypomnimy sobie don Bernardo Antonini'ego, tak zasłużonego dla odnowy Kościoła katolickiego w Rosji... Po południu w naszym klasztorze wysłuchamy referatu wybitnego teologa z tutejszej prawosławnej Akademii Duchownej o nowych męczennikach rosyjskiej Cerkwi, a po nim p. Krzysztof Leśniewski będzie mówił o Jezusie Chrystusie w duchowości prawosławnych żywotów świętych. P. Leśniewski jest profesorem KUL JP II. Habilitację zrobił w oparciu o te same źródła. Nawet rosyjskie Akademie Duchowne nie mają – prawdopodobnie - takiego specjalisty. – A wieczorem – po Mszy Świętej – niespodzianka. Pozostajemy w kościele. Nasz młody współbrat Jacek Błaszczyk porówna św. Franciszka z prawosławnym świętym – Serafinem z Sarowa, zwanym św. Franciszkiem prawosławia.

Cała środa, 27 października, u franciszkanów – wyjątkowo interesująca. O Jezusie Chrystusie w Petersburgu, ale zwłaszcza na Syberii, mówić będą ludzie właśnie z Petersburga (Aleksander Szikker) i Krasnojarska (Anna Dworeckaja) oraz kilka innych osób. Dominować będzie Chrystus Syberyjski.

W czwartek, 28 października, przed południem, także u franciszkanów, obejrzymy dwa płuca Europy i będziemy wreszcie mieli sporo czasu na komunikaty i dyskusje. Po południu w naszym franciszkań-

skim kościele spotkamy się na świętej Liturgii Eucharystycznej pod przewodnictwem ks. abpa Pawła Pezzi, a potem w auli klasztornej wysłuchamy jego referatu o Jezusie Chrystusie w Rosji w świetle doświadczeń katolickiego biskupa.

Po tym dokonamy zamknięcia naukowej części naszego Forum, by przenieść się na odsłonięcie pomnika katolików pomordowanych przez władze sowieckie i na modlitwę za te ofiary. Już teraz bardzo serdecznie i mocno zapraszamy się wzajemnie na ten ostatni akt naszego petersburskiego spotkania wokół wielkiego tematu *Jezus Chrystus w Rosji wczoraj i dziś*.

Zapraszamy się także na następne Forum, które będzie miało tytuł: *Jezus Chrystus w Rosji dziś i jutro*. (Forum petersburskie nosi tytuł: *Jezus Chrystus w Rosji wczoraj i dziś*. Postąpimy więc krok naprzód). - Gdzie? Może znowu w Petersburgu? A może w Moskwie? Przecież tam także zapraszają nas franciszkanie. Również niemal w sercu miasta.

Omówiony wyżej program w szczególach przedstawiał się następująco (tytuły wystąpień obcojęzyczne podane są już w tłumaczeniu na język polski):

JEZUS CHRYSSTUS W ROSJI: WCZORAJ I DZIŚ
V FORUM TEOLOGÓW EUROPY ŚRODKOWO-WSCHODNIEJ
Sankt-Petersburg, 23 – 28październik 2010
PROGRAM

23 PAŹDZIERNIK, SOBOTA

Katolicki klasztor św. Antoniego Cudotwórcy (Католический монастырь св. Антония Чудотворца, 9-ая Красноармейская ул., 10-А)

10⁰⁰ – Msza święta

11⁰⁰ – Prof. Celestyn NAPIÓRKOWSKI OFMConv, Lublin – *Jezus Chrystus w Rosji wczoraj i dziś. Wprowadzenie w tematykę Forum*

12⁰⁰ – Ks. dr hab. Bronisław CZAPLICKI, Sankt-Petersburg – Katowice – *Martyrologia Kościoła katolickiego w Rosji*

13⁰⁰ – Przerwa

15⁰⁰ – Prof. Eugeniusz Zbigniew NIEBELSKI, Lublin – *Tunka na Syberii. Losy duchownych katolickich zesłanych po powstaniu 1863 roku*

Dyskusja

16⁰⁰ – Prof. dr hab. Roman DZWONKOWSKI SAC, Lublin – *Jawna i ukryta hierarchia i administracja Kościoła katolickiego w ZSRR 1917-1991*

Dyskusja

17⁰⁰ – Przerwa

17³⁰ – Dr hab. Ryszard SKRZYNIARZ, Lublin – *Arcybiskup Zygmunt Szczęsny Feliński – pasterz, wygnaniec i założyciel zgromadzenia Rodziny Maryi*

19⁰⁰ – Kolacja

24 PAŹDZIERNIKA, NIEDZIELA

Katolicki Kościół św. Stanisława (Католический храм св. Станислава, ул. Союза Печатников, 23)

10³⁰ – O. Krzysztof POŻARSKI, proboszcz parafii św. Stanisława – *Jezus Chrystus w Petersburgu*

11⁰⁰ – Msza święta; Program kulturalny

Katolicki klasztor św. Antoniego Cudotwórcy (Католический монастырь св. Антония Чудотворца, 9-ая Красноармейская ул., 10-А)

19⁰⁰ – Kolacja

19³⁰ – Braterskie rozmowy uczestników

25 PAŹDZIERNIKA, PONIEDZIAŁEK

Katolicki kościół św. Katarzyny (Католический храм св. Екатерины, Невский проспект, 32/34)

10⁰⁰ – O. dr Jakinf DESTIVEL OP, proboszcz parafii św. Katarzyny – *Jezus Chrystus w Petersburgu*

10³⁰ – S. Joanna TRUTA i S. ROKSANA, urszulanki z Sankt-Petersburga – *Św. Urszula Ledóchowska i Urszulanki w Rosji*

11¹⁵ – Obiad

11³⁰ – O. dr Jakinf DESTIVEL OP, Sankt-Petersburg – *Teologia w Rosji*

Rosyjska Chrześcijańska Akademia Humanistyczna (Русская Христианская Гуманитарная Академия, наб. Реки Фонтанки, 15)

15⁰⁰ – Prof. Dmitrij BURLAKA, Sankt Petersburg – *Religia i wykształcenie: doświadczenie aksjologiczno-kulturowych modeli*

15⁴⁵ – Dr Swietlana PANICZ, Moskwa – *Nowe formy męczeństwa w XX wieku*

16³⁰ – Dr Vitalij ZADVORNYJ, Moskwa – *«Russicana» w Rosyjskiej Encyklopedii katolickiej*

17⁰⁰ – Antoni NADBRZEŻNY, Lublin – *Papież – Słowianin do braci Słowian*

17³⁰ – Aleksandr KLESTOV, Sankt Petersburg – *Augustynizm w Rosji w XIX – XX wieku: historyczno-bibliograficzny przegląd*

18⁰⁰ – Otwarcie malarskiej wystawy: *„Obrazy świętości w niezależnej sztuce”*

26 PAŹDZIERNIKA, WTOREK

Katolickie Wyższe Seminarium Duchowne «Maryja – Królowa Apostołów (Католическая Высшая Духовная Семинария «Мария – Царица Апостолов», 1-я Красноармейская ул., 11)

9⁰⁰ – Pietro SCALINI, Rektor Seminarium Duchownego, Sankt Petersburg - *Katolickie Wyższe Seminarium Duchowne «Maryja - Królowa Apostołów»*. Film

9³⁰ – Mikołaj DUBININ OFMConv, Moskwa - *Katolicka Akademia Duchowna w Sankt Petersburgu*

Dyskusja

10¹⁵ – Przerwa

10³⁰ – Dr hab. Ryszard SKRZYNIARZ, Lublin – *Św. Rafał Kalinowski na zesłce: «sybirskie seminarium» w drodze ku świętości*

11¹⁵ – Wiktor CHRUL, Moskwa – *Don Bernardo Antonini*

Dyskusja

12⁰⁰ – Przerwa

12¹⁵ – Ks. dr Igor SHABAN, Kijów – *Leonid Fiedorow, rosyjski święty Kościoła katolickiego*

12⁴⁵ – Ks. dr Krzysztof POŻARSKI, Sankt Petersburg – *Biskup Antoni Malecki*

13¹⁵ – Przerwa

Katolicki klasztor św. Antoniego Cudotwórcy (Католический монастырь св. Антония Чудотворца, 9-ая Красноармейская ул., 10-А)

15⁰⁰ – Ks. prof. Georgij MITROFANOW, Akademia Duchowna, Sankt Petersburg – *Historia i kanonizacja nowych męczenników i wyznawców Rosyjskiej Cerkwi Prawosławnej*

16⁰⁰ – Przerwa

17⁰⁰ – Prof. Dr hab. Krzysztof LEŚNIEWSKI, Lublin – *Jezus Chrystus w Rosji. Mówią żywoty świętych prawosławnych*

17³⁰ – Jacek BŁASZCZYK OFMConv, Gdynia – *Jezus Chrystus Dwóch serafickich świętych: Asyjskiego i Sarowskiego*

Dyskusja

27 PAŹDZIERNIKA, ŚRODA

Katolicki klasztor św. Antoniego Cudotwórcy (Католический монастырь св. Антония Чудотворца, 9-ая Красноармейская ул., 10-А)

9³⁰ – Ks. Marcin JANKIEWICZ, Lublin – *Jezus Chrystus w Rosji wczoraj i dziś. Z doświadczeń katolickiego pasterza*

10⁰⁰ – Aleksandr SZIKKER, Sankt Petersburg – *Katolicy w Petersburgu w czasach sowieckich – w świetle archiwów i licznych wspomnień*

Dyskusja i przerwa

- 12⁰⁰ – Dr Monika WALUŚ, Józefów k. Warszawy – *Ludzie na nie-
ludzkiej ziemi*
- 12³⁰ – Dr Anna MROCZEK, Konstancin-Jeziorna – *Jezus Chrystus
w Rosji wczoraj i dziś: z syberyjskich doświadczeń sióstr zgromadzenia
Sióstr od Aniołów*
- Dyskusja
- 13³⁰ – Obiad
- 15⁴⁵ – Kawa
- 16⁰⁰ – Dr Marek DETTLAFF OFMConv, Wilno – *O. Kamil Węty-
mański – syberyjski świadek Chrystusa*
- 16³⁰ – Paweł BYTAUTAS OFM, Kowno - *Z Jezusem Chrystusem
na Syberii (1986-1992)*
- 17⁰⁰ – Ks. Jan KOSMOWSKI MIC, Warszawa – *Ks. Krzysztof
Szwernicki – duszpasterz syberyjskich zesłańców*
- 17³⁰ – Ks. Dr hab. Kazimierz PEK MIC, Lublin – *„Dwa płuca Euro-
py”. W. Iwanowa i Jana Pawła II model kultury Europy zachodniej*
- 18⁰⁰ – Dyskusja
- 18³⁰ – Kolacja
- 20⁰⁰ – Prof. Zbigniew. NIEBELSKI i Andrzej SZABACIUK – *Polo-
nica w archiwach Petersburga*

28 PAŹDZIERNIKA, CZWARTEK

Katolicki kościół Wniebowzięcia Przenajświętszej Bogurodzicy
(Католический храм Успения Пресвятой Богородицы, 1-я
Красноармейская ул., 11)

Przed południem – spotkania z katolickim kościołem Matki Bożej
z Lourdes oraz z prawosławnymi: Ławrą, Akademią Duchowną
i Seminarium

13⁰⁰ – Msza święta. Przewodniczy i głosi Słowo Boże abp Paweł
PEZZI

14⁰⁰ – Abp Paweł PEZZI – *Jezus Chrystus w Rosji wczoraj i dziś. Z
doświadczeń katolickiego biskupa w Rosji*

16⁰⁰ – Nabożeństwo i odsłonięcie pomnika ku czci katolików po-
mordowanych w czasach sowieckich w lesie w Lewaszowo

Ten grafik z małymi jedynie zmianami organizował naszą pracę
w Sankt Petersburgu. Z niewyjaśnionych przyczyn nie przyleciała
z Krasnojarska p. dr Anna Dworeckaja, chociaż opłaciłem bilet lotniczy
w obie strony. Bytautas z Kowna i Zadvorny z Moskwy przestali swoje tek-
sty. Bp Pezzi swoją konferencję przeniósł na miejsce homilii podczas Mszy
Świętej na zakończenie Forum.

Referaty były na poziomie. Dyskusje dopowiadały wykłady warto-
ściowymi wystąpieniami. Przekłady „trzymał” głównie Dubinin budząc

uznanie, podziw i wdzięczność uczestników. Pani Natalia, bibliotekarka franciszkanów w Petersburgu, starannie nagrywała wypowiedzi. Przed naszym wyjazdem z Petersburga wręczyła mi dysk z całością nagrania. Na zakończenie wygłosiłem słowo:

JEZUS CHRYSZTUS W ROSJI W CZORAJ I DZIŚ. Piąte Forum Teologów Europy Środkowo-Wschodniej. Petersburg, 23 – 28 października 2010. Słowo na zakończenie

Wśród prelegentów mieliśmy ludzi bardzo kompetentnych, którzy znani są z poważnych monografii na podjęty w Petersburgu temat. Chociaż kilka słów o niektórych.

Polska nie ma lepszych specjalistów od losu katolickiego duchowieństwa w Rosji od ks. Mariana Radwana, ks. Romana Dzwonkowskiego i ks. Czaplickiego. I Dzwonkowski, i Czaplicki opublikowali poważne studia na podjęte przez nasze Forum tematy¹. Prof. Niebelski także poprzedził swój referat imponującym przygotowaniem².

Profesor Leśniewski. Czy można wskazać kogoś w Polsce, a może nawet w świecie, bardziej kompetentnego specjalistę od prawosławnych żywotów świętych? Z całą pewnością nikt nie wydobyl z nich teologicznego obrazu Jezusa Chrystusa jak właśnie on. Kosmowski, marianin, nie tylko wystudiował swego współbrata Szvernickiego, o którym mówił, ale także pracował na Syberii. Mroczek już wcześniej dała się poznać jako bardzo dobra historyczka swego zgromadzenia Sióstr od Aniołów. Dettlaff znał osobiście bohatera, o którym mówił, o. Kamila Wełymańskiego, a doktoryzował się z dziejów tamtego czasu i regionu. Skrzyniarz, młody historyk, który przygotował na Petersburg dwa wykłady (o arcybiskupie Zygmuncie Szczęsnym-Felińskim i Rafale Kalinowskim), prowadzi na pedagogice katedrę hagiografii; ten kierunek historyczno-pedagogiczny to jego żywioł. Panicz w Polsce obroniła tezę doktorską o potrzebie poszerzenia pojęcia męczeństwa. W Petersburgu mogliśmy zapoznać się z tą interesującą propozycją. Ogrom fenomenu męczeństwa w XX wieku rzeczywiście woła

---

¹ Zob. B. ČAPLICKIJ, *Istrio Cerkvi. Kurs lekcji*, Sankt Petersburg 1998; tenże, *Istrio Cerkvi v Rossii*, Sankt Petersburg 2000; B. ČAPLICKIJ, I. I. OSIPOVA, *Kniga pamâti. Martyrolog Katoličeskoj Cerkvi v SSSR*, Moskva 2000; B. ČAPLICKIJ, *Istoriâ Katoličeskoj Cerkvi w SSSR*, Sankt Petersburg 2001; tenże, *O. Konstantin Budkevič 1867-1923. Žizn' i detelnost'*, Sankt Petersburg 2004; KS. BRONISŁAW CZAPLICKI, *Katolicka działalność dobroczynna w Rosji w latach 1860-1918*, Wydawnictwo uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa 2008.

² E. NIEBELSKI, *Duchowieństwo lubelskie i podlaskie w powstaniu 1863 roku i na zesłaniu w Rosji*, Lublin 2002; tenże, *Nieprzejednani wrogowie Rosji. Duchowieństwo lubelskie i podlaskie w powstaniu 1863 roku i na zesłaniu*, Lublin 2008.

o weryfikację dotychczasowego stanowiska odnośnie do definicji męczeństwa. – Błaszczyk, franciszkanin po szczecińskiej rusycystyce, napisał piękną monografię porównującą św. Franciszka z Serafinem z Sarowa w ich postrzeganiu Chrystusa. Nie ma lepszej w świecie monografii na ten temat. – Pek swoim referatem o dwu płucach Europy w ujęciu Władimira Iwanowa sprowokował żywą dyskusję oraz fascynację wypowiedziami Iwanowa o kulturze. Prawdopodobnie nie przewidział (Pek, nie Iwanow) skutku swego wystąpienia odnośnie do planów FTEŚW na przyszłość. Zdecydowałem się zawiesić wielki temat *proroków Europy środkowo-wschodniej*, by na kolejnym forum zająć się kulturą.

Nie przyleciała z Krasnojarska p. dr (doktorat w Polsce z martyrologii duchowieństwa polskiego na Syberii) Anna Pawłowna Dworeckaja. Brak jakichkolwiek informacji w tej sprawie. Miała podzielić się owocami swego doktoratu oraz wywiadów z syberyjskimi *babuszkami*, zaangażowanymi w sprawy tajnej ewangelizacji i duszpasterstwa. Komunikat p. dr Vitalija Zadvornego z redakcji rosyjskiej *Encyklopedii katolickiej* odczytał (i poszerzył) Mikołaj Dubinin.

W czasie mojej drugiej przygotowawczej wizyty w Petersburgu spotkałem się osobiście z panem dr Aleksandrem Klestowem, z rosyjsko-włoskiej fundacji, która przygotowała wystawę malarską nt. *Męczennicy XX wieku*. Zaproponował współorganizowanie Forum. Przyjąłem propozycję, ale w formule współpracy, nie współorganizowania. Okazało się, że fundacja zbankrutowała, p. Klestow nie pojawił się ze zgłoszonym referatem, jednak jego propozycja zamieniła się w udaną sesję w rosyjskiej Chrześcijańskiej Akademii Humanistycznej połączoną z prezentacją wspomnianej wystawy. Trudno sobie wyobrazić petersburskie Forum bez franciszkanów, zwłaszcza O. Andrzeja Buko.

Nasze marzenia i planowanie różnią się od tego, co udało się zrealizować. Wygłosiliśmy 29 referatów, w tym 12 w języku polskim, 13 w rosyjskim, 4 w języku polskim i rosyjskim (referenci sami tłumaczyli sobie). Wśród referentów znaleźli się m. in.: abp Moskwy i Petersburga, rektor Seminarium Duchownego, proboszcz parafii św. Katarzyny, proboszcz parafii św. Stanisława, urszulanki petersburskie, profesor prawosławnej Akademii Duchownej w Petersburgu.

***

Następne FTEŚW odbędzie się w trzecim tygodniu września 2011 roku nt. człowieka w kulturze. Lubelsko-moskiewskie VI FTEŚW serdecznie zaprasza do współtworzenia programu i zgłaszania swoich tematów.